

Lockdown in Palermo

Steden in lockdown plaatsen gebeurde ook in het verleden. In de 17^{de} eeuw ging Palermo in Sicilië op slot en niemand kon de stad binnen komen of verlaten. Zelfs buitenlandse gasten zaten vast, waaronder onze befaamde schilder Antoon Van Dyck (1599-1641), de meest talenvolle leerling van P.P. Rubens. Van Dyck was er om een portret te schilderen toen de pest uitbrak. Zijn opdrachtgever overleed maar Van Dyck werd niet ziek. Hij bleef werken en had een ontmoeting met een vrouwelijke schilder die toen 96 jaar was geworden. Na het opheffen van de lockdown verliet hij Palermo om via Genua naar Londen te reizen. Daar maakte hij een opmerkelijke carrière met veel opdrachten voor de Engelse adellijke kringen. Hij werd een geliefd kunstenaar en mocht zijn naam veranderen in Sir Antony Van Dyck.

In 2012 nam ik vanuit Londen de trein naar Dulwich, een voorstad met een schitterend museum, de "Dulwich Picture Gallery" ontworpen door Sir John Soane (1753-1837). In de Gallery, met een unieke collectie, was er een kleine expositie met als onderwerp Van Dyck en Palermo. Eric Rinckhout schreef in *De Morgen* van 17 maart 2012 een uitvoerige bespreking van deze expositie. Reeds jaren wilde ik dit gebouw van Sir John Soane bezoeken; de kleine themaexpositie rond Van Dyck bepaalde mede mijn verplaatsing.


15 FEBRUARY - 27 MAY 2012

VAN DYCK IN SICILY

1624 - 1625 PAINTING AND THE PLAGUE

In the spring of 1624 the painter Anthony van Dyck (1599 -1641) moved from Genoa to Palermo in Sicily. Soon after Van Dyck's arrival, plague struck Palermo and most of the population died. In the same year, the bones of Saint Rosalia were discovered in a cave on the Monte Pellegrino where she was said to have died as a hermit in the Middle Ages.

This will be the first exhibition to focus on Van Dyck's work during this period. The exhibition takes Dulwich's own *Portrait of Emanuele Filiberto* as a starting point and expands into an examination of Van Dyck's activity in that year. It will also be the first time in the UK that Van Dyck's portrait of the Viceroy of Sicily from Dulwich's own collection will be seen next to the spectacular suit of armour worn by the viceroy in the portrait – still surviving in the Royal Armouries of Madrid.



Sir Anthony van Dyck, *Emanuele Filiberto of Savoy, Prince of Oneglia*, 1624, Oil on Canvas, 126 x 99.6 cm, © By permission of the Trustees of Dulwich Picture Gallery

Getting to Dulwich Picture Gallery

De persoon waarvoor Van Dyck in het voorjaar 1624 naar Palermo trok was de jonge onderkoning van Sicilië, Emanuel Filiberto van Savoye. Van Dyck kreeg een goed betaalde opdracht en kon in een snel tempo zijn portret leveren. In augustus 1624 overleed Filiberto aan de builenpest maar Van Dyck bleef gespaard. Het portret van Filiberto is nu in het bezit van Dulwich Picture Gallery. Wat ook te zien was in de expositie is het schitterend metalen harnas van Filiberto, gemaakt in Milano, en dat men hem schonk toen hij 18 jaar was. Filiberto was echter 37 toen hij de opdracht gaf en zijn gewicht was toegenomen. En wat deed Van Dyck? Hij gaf Filiberto weer in zijn schitterende metalen uitrusting die nu in een Spaanse collectie wordt bewaard. Om de belangrijkheid van het personage te benadrukken schilderde hij zijn opdrachtgever in harnas terwijl dit meesterwerk van metaalbewerking reeds veel te klein was.

Palermo in "lockdown" was voor Van Dyck een tegenvaller maar gaf hem



nieuwe opportuniteiten. De enige mogelijkheid was om nieuwe opdrachten ter plaatse aan te nemen. Wat de ambitieuze 24-jarige Van Dyck wilde was schilderen om zo vlug mogelijk zijn talent te tonen in geheel Europa. De patroonheilige van Palermo is de heilige Rosalia die de stad moest behoeden voor de aardbevingen en de pest. De pestuitbraak gaf een boost aan de verering van deze heilige. Van Dyck kreeg verschillende opdrachten om Rosalia te schilderen voor kloosters en kerken. Zoals bij zijn leermeester Rubens wordt het onderwerp op een dynamische wijze weergegeven. Het gekendste exemplaar is nu in het bezit van The Menil collectie in de Amerikaanse stad Houston en was in 2012 te zien in Londen.

*Sir Anthony Van Dyck
Saint Rosalia Interceding for Palermo c. 1625. / 165 x 138 cm
The Menil Collection, Houston*

Een belangrijke gebeurtenis is zijn ontmoeting in Palermo met de toen 96 jarige kunstenares Sofonisba Anguissola. Het jaar daarop overleed zij in Palermo. Als portretkunstenaar was zij een van de eerste wereldberoemde vrouwelijke kunstschilders. Van Dyck kende zeker haar werk, bijna uitsluitend portretten, vermoedelijk via Rubens of connecties in Italië. De naam Anguissola zegt ons nu niet zoveel omdat zij een vrouw was en

bijgevolg vlug vergeten. Kijk maar even op internet wat deze dame presteerde. Zij kwam uit een adellijke familie en werkte in Italië en Spanje. Toen Van Dyck haar ontmoette was zij reeds jaren blind. Hij nam notities en maakte nadien een schilderij van deze oude vrouw.

Voor de schilderkunst was het overleven van Van Dyck in Palermo een groot geschenk. Toen hij naar Engeland trok werd hij één van de meest gevierde schilders. Hij was niet meer Antoon maar Sir Anthony Van Dyck. Toen ik in het ziekenhuis lag met Corona dacht ik aan dit verhaal van een van onze grote schilders uit Vlaanderen die amper 42 jaar is geworden. Geboren na Rubens en gestorven voor Rubens! Het postkaartje van Rosalia staat op mijn bureau tot de corona virus is overwonnen.

Marc Dubois 27 april 2020